

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

*Æquam tu modo temperato mentem,
Splendorem elicies vel è tenebris.*

*Quæ te cumque igitur vices manebunt,
Excelsâ stabiliqûe ab arce mentis*

Fortuna dubium intuerè vultum.

Quin Dei magis intuerè vultum.

Qui si blandior, hanc puta salutem:

Si contractior, hanc puta medelam.

PROSA EXEGESIS.

CONCLVDIT hîc Ecclesiastes iniquam illam de temporis iniquitate querimoniam; docetque in omni temporum ac fortunæ vicissitudine diuinæ providentiæ consiliis acquiescendum, animumque rebus ac temporibus cum quadam moderatione accominodandum. Nam siue fatorum seriem, ac diuinæ providentiæ decreta ad placitum tuum torquere conatus fueris, ipse potiùs velut Euripi cuiusdam æstu rapiëris inuitus; siue cælum lamentis impleueris, dolore nil profuturo cruciaberis. Perennabit hæc rerum temporumque conuersio, &

*Bonorum
& malorû
in mundo
vicissitudo.*

— *veniet post nubila Phœbus,*

sed & Phœbus ipse noua fuget nubila: æstas hiemem pellet, sed hiems victa victorem proscribet: alternas mutabunt vices tempestas ac serenitas, & mutato subinde nomine diem reducet *dux noctis Hesperugo*. Ita velut pilæ mortales iactamur inter læta & tristitia, inter mœrorem & solatium, bellum & pacem, paupertatem & diuitias, honorem & ignominiam, vitam & mortem. Nónne ex summo rerum humanarum fastigio ad rogam vsque deturbatus est Crœsus? Nónne infelicior etiam exitus vitæ fuit Cn. Pompeij præstantissimi viri,

*Velleius
lib. 2. c. 33.*

post

post tres Consulatus ac totidem triumphos, domitum-
que terrarum orbem? intantum in illo viro à se discor-
dante fortunâ, vt cui modò ad victoriam terra defue-
rat, deesset ad sepulturam. Contrà verò nonne Seruius
Tullius ex ergastulo ad regni apicem conscendit? &
Michaël Traulus, cuius alibi meminî, ab extremo sup-
plicio, legibus debito, ad Imperium peruenit, & aureum
manu sceptrum priùs gestauit, quàm crura ferreis com-
pedibus expediisset?

Suprà Ca-
piti 4. Sa-
ctione 5.

Si inter has rerum temporumque conuersiones vita
nostra consumitur, aut, vt ait Bernardus, ex aduersis &
prosperis, tamquam ex spinis & rosis, contextitur; non-
ne meritò nos hortatur Ecclesiastes, vt nos tempori sub-
mittentes, quod bonum est lucro apponamus, quod
malum est vitemus? *In die bonâ, inquit, frueri bonis.*

Tempori
aptari de-
bet.

Danda est interdum lassis remissio: & cum res ac tem-
pus inuitat, animus à mœrore curisque abducendus.
Indulgendum est animo, ait Seneca, dandumque sub-
inde otium, quod alimenti ac virium loco sit, & in am-
bulationibus apertis vagandum, vt caelo libero & mul-
to spiritu augeat attollatque se animus. Aliquando &
mutata regio vigorem dabit, conuictusque & libera-
lior potio. Nonnumquam & vsque ad ebrietatem (hi-
laritatem dixero potius) veniendum: non vt mergat
nos, sed vt deprimat. Eluit enim curas, & ab imo ani-
mum mouet: & vt morbis quibusdam, ita tristitiæ me-
detur; Liberque non ob licentiam linguæ dictus est
inuentor vini, sed quia liberat seruitio curarum ani-
mum, & asserit, vegetioremque & audaciorem in om-
nes conatus facit. Sed vt libertatis, ita vini salubris
moderatio est. Et Solonem & Arcesilaum indulisse vi-
no credunt: & Catoni ebrietas obiecta est: at facilius

Animus in-
terdum re-
laxandus.

Seneca de
Tranquill.
anim. c. 15.

efficiet, quisquis obiecerit, hoc crimen honestum, quam turpem Catonem. Ita Seneca.

Bonis moderate videndum est.

Ego verò ut vini, ita voluptatis & felicitatis omnis moderationem arbitror esse salutarem: & quemadmodum parca prouideque canis aquam Nili sorbillat, ita res prosperas moderate cauteque delibandas. Ita præcipit noster Ecclesiastes: *In die bonâ fruire bonis, & malam diem*

Ecclesi. 11, 27.

præcaue. eiusque vestigiis insistens Siracides, *In die bonorum,* inquit, *ne immemor sis malorum.* Ita tranquillo mari crede, ut scias mox secuturam tempestatem; eodemque die, ubi lufere, nauigia mergi: ita felicitate utere, ut memineris illam paruo interuallo à miseriâ distare. Omnium enim calamitatum scopus est homo diu felix. Nescit stare felicitas: & quoties vltra nihil inuenit quò tendat, conuerso repente gradu in præcipitium deuoluitur. Hæc animo præcipienda sunt, si tuti esse vo-

Sen. Consol. ad Heluiam, c. 5.

luerimus. Neminem aduersa fortuna comminuit, ait Seneca, nisi quem secunda decepit. Illi qui munera eius velut sua & propria amauerunt, qui se propter illa suspici voluerunt, iacent & mœrent, cum vanos & pueriles animos omnis solidæ voluptatis ignaros, falsa & mollia oblectamenta destituunt. At ille qui se lætis rebus non inflauit, nec mutatis contrahit, aduersus vtrumque statum inuictum animum tenet. Hæc magis etiam piè

Bernardus Ser. 21. in Cantica. Psal. 70, 9.

inculcat Bernardus: *In die virtutis tuæ noli esse securus, sed clama ad Deum cum Prophetâ, & dic: Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Porro tempore tentationis consolare, & dic cum sponsâ: *Trabe me post te, in odorem curremus unguentorum tuorum.* Sic te non deferret spes in tempore malo, nec in bono prouidentia derit: erisque inter aduersa & prospera mutabilium temporum tenens quamdam æternitatis imaginem, inò

Cant. 1, 3.

insigne

insigne illud antiquum æterni Dei, *apud quem non est* Iac. 1.
transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Hoc est quod
 nobis insinuat Ecclesiastes, dum ait: *Malam diem præ-*
caue. Sicut enim hanc, sic & illam fecit Dominus.

Dicat enim aliquis: Si diuinæ providentiæ nutu de-
 cretum est, ut mala bonis statim tempore succedant; fru-
 strâ cauebimus, quod vitare non possumus. Sed nimi-
 rum quemadmodum præclare sibi consulit, multa que
 vitat pericula, qui galeâ, loricâ, clypeoque reclusus in
 aciem descendit: ita nos tolerabilius huius mundi ma-
 la suscipimus, ait D. Gregorius, si contra hæc per præ-
 scientiæ clypeum munimur. Minus enim iacula feriunt
 quæ prævidentur. Et præcogitati mali mollis ictus ve-
 nit, ait Seneca. ideo sapiens adsuescit futuris malis; &
 quæ alij diu patiendo, leuia facit diu cogitando. Nimi-
 rum hæc est præstans & diuina sapientia, ait Cicero, per-
 ceptas penitus & pertractatas humanas res habere: ni-
 hil admirari cum acciderit; nihil, antequam acciderit,
 non euenire posse arbitrari. Grauius enim ea vulnerant,
 quæ improuisa sunt. Quod ab Homero sapienter ani-
 maduersum notauit Plutarchus, qui Vlysses post va-
 gos errores patriæ restitutum repentinæ morti canis sui
 scribit illacrymasse, vxori verò lacrymanti assidentem
 nullam rependisse lacrymam; siquidem, iam ante ad-
 uentum præsumperat lacrymantis vxoris imaginem, ca-
 nis verò inopinatâ morte percussus est. Quisquis igitur
 prouidâ cogitatione animum in omnes aduersæ fortu-
 næ casus præmiserit, nec facile de tranquillitatis suæ pos-
 sessione deiicietur, nec illibenter huic Ecclesiastæ sen-
 tentiæ subscribet, quod *non inueniat homo contra Deum iu-*
stas querimonias. Quis enim iure queri potest se commu-
 ni conditione mortalium viuere? Aut quis tantæ repe-
 ritur

Mala præ-
uisa minus
nocent.

Gregorius
 Homil. 3. 5.
 in Euang.

Seneca E-
 pist. 77.

Cicer. Tu-
 scul. 5.

Plutarchus
 libro de
 Tranquill.
 animi.

ritur impudentiæ, vt hunc rerum cursum ab Auctore naturæ præscriptum perturbari cupiat, vt sibi soli bene fit: aut Deo succenseat, quòd non perpetuò sibi blandientem experiatur? *Si bona suscepimus de manu Dei*, inquit Iob, *mala quare non suscipiamus?* Quid dico mala? De operibus diuinæ prouidentie querimus, in quibus tamen nihil est mali, nisi quòd querimus. Nam siue affectum consideremus cuncta decernentis aut permittentis Dei, siue effectum quem pariunt quæ vulgò mala nominantur, inuenimus non minorem nos Deo gratitudinem in aduersis quàm in prosperis debere. Et quid si etiam prospera magis quàm aduersa formidanda sint? Quàm rarus extitit, ait D. Bernardus, qui non vel modicè in prosperitate relaxarit animum à sui custodia? cui non incauto & incurioso disciplina, hoc fuit prosperitas, quod Solis radius ad niuem vel glaciem? Sapiens Dauid, sapientior Salomon fuit: sed blandientibus nimis prosperis, alter ex parte, alter ex toto desipuit. Contra verò Zenonem fractâ naui, quæ fortunas eius omnes vehebat, dixisse ferunt: Tunc secundis ventis nauigauit, quando naufragium feci: quia scilicet ad portum Philosophiæ naufragus appulerat. Nec minùs in aduersis triumphauit æmulator virtutum ac trophæorum Miltiadis Themistocles, qui cum apud Persas exul, repente diuitiis auctus fuisset, Perieramus, inquit, ô pueri, nisi periissemus. Quid Nabuchodonosorem dicam vtriusque fortunæ nobilissimum exemplum? Certè si stolidas hominum querelas de temporis ac fortunæ iniquitate audiret, grauius illis succenseret, ac plus se Deo debere fateretur, quòd ad brutorum consortium proscribitus, quàm quòd ad regni solium fuerit euectus. Nam cum sub diademate inter aulicos plausus ne se quidem nosset,

inter

Iob 1, 10.

*Mala quæ
vocantur
interdum
bonis præ-
ferenda.*

Bernardus
lib. 2. de
Consider.

Diogenes
Laërt. 1. 7.

inter bruta etiam Dei notitiam est consecutus. Et quis dubitat, quin omnibus fortunæ donis optabilior fuerit Prophetæ Iob sua calamitas? Sanè D. Chrysoſtomus Chryſoft. Hom. 5. ad Pop. Ant. affirmare non veretur, finum illum, in quo ſedebat Iob, omni tribunali Regio venerabiliorem ſibi videri. Et multi nunc, inquit, transmarinam peregrinationem à terræ finibus fuſcipientes in Arabiam abeunt, ut finum illum cernant: & conſpicati terram, deoſculantur, quæ illius victoris certamina & cruorem omni auro pretioſiorem exceperit. Ex his cum perſpicuum ſit, quàm iniqua ſit hominis aduerſus Deum de temporis iniquitate & rebus aduerſis expoſtulation; ad aliam querelam, quæ plus in ſpeciem habet fundamenti, & iſtis interdum ſapientibus excidit, cum Eccleſiaſte pergamus.

SECTIO DECIMAQVARTA.

ECCLESIASTES.

- VERS. 16. Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Iuſtus perit in iuſtitiâ ſuâ, & impius multo viuit tempore in malitiâ ſuâ.
17. Noli eſſe iuſtus multum: neque plus ſapias quàm neceſſe eſt, ne obſtupeſcas.
18. Ne impiè agas multum; & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.

METRICA PARAPHRASIS.

ECCE alius vitæ ſcopulus probroſa minatur
 Naufragia, & aſtu pectus ancipiti rotat.

O o o

Summe